

PERITIA LINGUARUM

A VIENNE-I ZSINAT
ÉS A NYELVEK OKTATÁSA

SZERKESZTETTE
MARÓTH MIKLÓS

AVICENNA KÖZEL-KELET KUTATÁSOK INTÉZETE

PILISCSABA

2013

Ianus Pannonius és az Anthologia Graeca szöveghagyománya

MAYER GYULA¹

Immáron negyven évvel ezelőtt, a Janus Pannonius halálának 500. évfordulóján rendezett konferencián (Pécs, 1972) Ritoók Zsigmond előadását Janus Pannonius görög versfordításainak szentelte.²

Költőnk ötödfélszáz ma ismert epigrammája között – amint arra már a XVIII. századi kiadás létrehozói, Teleki Sámuel és Kovásznay Sándor rámutattak – néhány olyan vers is található, mely görög eredetik fordításaként azonosítható, s a minták legnagyobb része a Görög Anthológiában olvasható.

Ritoók Zsigmond természetesen fölvetette azt a kérdést is, hogy vajon Janus Pannonius a Görög Anthológia több változata közül melyiket használta, azonban akkor biztos eredményre még nem juthatott, ill. minden részletet nem tisztázhatott.

Hogy a kérdést érdemes lehet újólágy elővenni, három körülmény indokolhatja: az elmúlt évtizedekben az Anthologia XIV–XV. századi szövegtörténete a korábbinál lényegesen intenzívebb kutatások tárgya volt; a janusi szövegekről a kritikai kiadás révén teljeskörű ismeretekkel rendelkezünk; Janus iskolatársai Ferrarában minden bizonnyal azonos szöveghez fértek hozzá, s egyikőjüknek szintén fennmaradt majdnem kéttucat (23) epigrammafordítása.

Jelenlegi ismereteink szerint 21 görögből fordított epigrammát tudunk azonosítani. Ezek a következők:

Epg. I Tel.	Epg. M.	APalatina	APlanudea	B f.	S n.
24	21	AP X 79	Ia 88,3	7v	S56
27	24	AP XI 369	Ila 7,2	8r	S121
149	105	AP XVI 5	Ib 4,6 = 5,24	28v	
150	106	AP IX 236	Ia 68,3	28v-29r	
151	107	AP IX 387	Ia 68,4	29r	

1 MTA-ELTE-PPKE Ókortudományi Kutatócsoport; OTKA K 75882.

2 Ritoók Zsigmond: Janus Pannonius görög versfordításai, in: *Janus Pannonius. Tanulmányok*, Budapest, 1975. pp. 407–438. (szerk: Kardos Tibor és V. Kovács Sándor)

157	110	AP IX 394	Ia 64,2	30r	
158	111	AP X 58	Ia 13,6 = 64,4	30rv	
160	113	AP IX 49	Ia 78,1	30v	S142
161	114	AP IX 47	Ia 29,3	30v-31r	S143
162	115	AP IX 15	Ia 26,2	31r	
163&173	116&125	AP X 29	Ia 26,11	31r	
164	117	AP IX 179	Ia 26,4	31r	
165	118	AP XVI 14	Ib 16,1 = 126,14	31r	
166	119	AP X 30	Ia 29,2	31v	
171	123	AP IX 576	Ia 37,8	31v-32r	
172	124	AP IX 577	Ia 45,4	32r	
175	126	AP IX 154	Ia 29,6	32r	
267	245	AP XVI 120,3–4	IVa 9,35 = IV 10,35	44v	
268	246	AP VII 229	IIIa 5,10	45r	
292	258	AP IX 126	Ia 29,5	48r	
301	262	AP IX 526	Ia 5,18	50r	

Néhány szó a táblázat fölépítéséről:

Az első két oszlop a fordításoknak a Janus-epigrammák korpuszában elfoglalt helyét mutatja, az első oszlop az 1784-es Teleki-kiadás szerint, ahol a sorrend a bécsi kéziratét követi, a második pedig a 2006-os kiadás, ahol a versek a R. Szalay Ágnes által megállapított keletkezési időrendben állnak.

A középső két oszlop a görög eredetük helyét mutatja. A Görög Anthológia modern kiadásai az egykori heidelbergi Bibliotheca Palatina X. századi kódexének tartalmát és szerkezetét követik. Ebben 15 egység különül el. A második legrégebbi kódex 1300 körül készült, szerkesztőjének, Maximos Planudésnak saját kezű másolata; Bessarión kardinális adományaként került 1468/69-ben a velencei Biblioteca Marcianába. Planudés a verseket tartalmuk szerint hét tmémába (könyv) osztotta be, és ezek nagyobb része további fejezetekre, kephalaia oszlik. Röviddel a gyűjtemény elkészülte után Planudés egy másik kézírathoz is hozzájutott, és annak alapján az első négy könyvhöz pótlásokat készített a kódex végén; az első gyűjtés eredményét Ia ... IVa, a pótlásokat pedig Ib ... IVb jelöli. Már Planudés utalt arra, hogy a pótlásokat a megfelelő fejezetbe be kellene olvasztani. A Görög Anthológia

első nyomtatott kiadásában, melyet Ióánnés Laskaris (IV. Béla feleségének rokona) gondozott, teljesülve látjuk ezt a szándékot. A pótlásokkal egyesített könyveket mellékbetű nélküli I ... IV jelöli. Az Anthologia Planudea lényegesebb kevesebb epigrammát tartalmaz, mint a codex Palatinus, azonban van benne közel négyszáz olyan vers is, mely nem található meg a Palatinában; ezeket a modern kiadók a Görög Anthológia XVI. könyveként hozzák.

Az ötödik oszlop a Janus-epigrammák helyét a bécsi kéziratban, a hatodik pedig a második sevillai kéziratban adja meg.

A kutatás korábbi álláspontja szerint az egyesített redakció magához Laskarishoz köthető, azonban a Planudea kódexeinek vizsgálata arra mutat, hogy az egyesítésre már alig néhány évvel a Marcianus elkészülte után sor került. Mindenesetre ezen redakciónak a XV. sz. közepétől kezdve több másolatát is ismerjük (Paris. gr. 2739, ca. 1450, Michael Apostolios [ca. 1422–1478]).

Ha az epigrammák Anthologia Palatinabeli elhelyezkedését vizsgáljuk, nehéz rendszert fölfedezni, és közéjük három olyan epigramma ékelődik, mely nincs meg az Anthologia Palatinában, ellenben mind a 21 epigramma olvasható a Planudeában. Kézenfekvő tehát abból a feltételezésből kiindulni, hogy a fordítás során Janus rendelkezésére az Anthologia Planudea egy másolata állott.

A fordításoknak az epigrammák budai korpuszában elfoglalt helye alapján világosan elkülöníthető négy csoport:

Az első két fordítás az Anthologia Planudea I végéről és a II-ből egymás mellett van.

A második, legnagyobb csoport (16+1 duplum) a corpus közepén helyezkedik el, Epg. 149–175 között, az Anthologia Planudea I. könyvéből.

A harmadik csoport két olyan, a corpusban szomszédos vers, mely a Planudea olyan részeiből származik, melyekből csak itt találunk fordítást.

A negyedik csoportot az utolsó két fordítás alkotja, és ismét a Planudea I. könyvéből valók.

A harmadik csoport mindkét verse párhuzamos szöveghagyománnyal is rendelkezik. AP XVI 120-nak a 2. distichonja – kétszer is – olvasható Plutarchosnak Περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης ἢ ἀρετῆς c. művében (I 9, 331A és II 2, 335B; tulajdonképpen egy-egy beszéd). Az első distichon hiánya arra látszik utalni, hogy Janus a verset Plutarchos alapján fordította. Plutarchos a Janus által jól ismert görög szerzők közé tartozott, 1457–58-ban lefordította a De capienda ex hostibus utilitate illetve a De curiositate, 1467-re pedig az Apophthegmata regum et imperatorum c. művét.³

Az Anthologia Planudea III. könyvében olvasható epigramma szintén megvan Plutarchosban is.⁴

3 Huszti József: *Janus Pannonius*, Pécs, 1931, p. 155.

4 Αποφθέγματα Λακωνικά 51.

Τύννιχος, Θρασυβούλου τοῦ παιδὸς ἀποθανόντος, εὐρώστως ἤνεγκε· καὶ ἐπίγραμμα εἰς τοῦτον ἐγένετο·;

τὰν Πιτάναν Θρασύβουλος ἐπ' ἀσπίδος ἤλυθεν ἄπνους
 ἐπτα πρὸς Ἀργείων τραύματα δεξάμενος,
 δεικνὺς ἀντία πάντα· τὸν αἱματόεντα δ' ὁ πρέσβυς
 θεὶς ἐπὶ πυρκαϊῇν Τύννιχος εἶπε τάδε·
 «Δειλοὶ κλαίεσθωσαν· ἐγὼ δέ σε τέκνον ἄδακρυς
 θάψω, τὸν καὶ ἐμὸν καὶ Λακεδαιμόνιον.»⁵

Janus fordítása így szól:

I 268 Tel.246 M.

In clypeo exanimis Pytanem venit Thrasybulus
 septena Argolico vulnera ab hoste ferens,
 cuncta adversa tamen. Perfusum sanguine flammis
 Tynnichus iniiciens protulit ista senex:
 'Dent timidi lachrimas, ego te sine fletibus uram,
 nate, meum nec non et Lacedaemonium.'

A plutarchosi Θεὶς ... τάδε helyett a Palatinában – ahol a vers kétszer szerepel – és a Planudeában a 4. sorban egyaránt más szöveg áll: παιδ' ... τιθεὶς Pa Pl, illetve παιδ' ... φέρων Pb, ami arra enged következtetni, hogy a fordítás sem a Palatina, sem pedig a Planudea alapján nem készült, hanem Plutarchosból merített.

Epg. 292 és 301 Tel. esetében különállásuk az epigrammagyűjteményen belül annak keletkezéstörténete fényében magyarázható. A Váradi Péter által⁵ összeállított korpuszban – bizonyosan állítható – az időrend több helyütt megbomlik: Mátyás-epigrammák állnak a kötet elején (I 1–21 Tel.), majd többségükben itáliai epigrammák közé későbbiek ékelődnek, utóbbiak közé tartozik a Magyarországon keletkezett 282–5 T. is, 286–294 megint itáliaiak, 295–298 pontosan datálható 1470. februárjára Mátyás király egy levele alapján (MKL² 971), 299–301 pedig ismét korábbiak. Könnyen elképzelhető tehát, hogy ez a két epigramma együtt keletkezett az Epg. I 149 ... 175 T. közötti sorozattal, azonban a Váradi-féle gyűjtemény összeállításakor nem kerültek megfelelő helyükre.

Érdemes az előző táblázatot a Planudea sorrendje szerint átrendezni:

5 1483-ban? Vö. Huszti 1931, p. 294 és p. 412, n. 29.

Epg. I Tel.	Epg. M.	APalatina	APlanudea	S n.
301	262	AP IX 526	Ia 5,18	
149	105	AP XVI 5	Ib 4,6 = 5,24	
162	115	AP IX 15	Ia 26,2	
164	117	AP IX 179	Ia 26,4	
163&173	116&125	AP X 29	Ia 26,11	
165	118	AP XVI 14	Ib 16,1 = I 26,14	
166	119	AP X 30	Ia 29,2	
161	114	AP IX 47	Ia 29,3	S143
292	258	AP IX 126	Ia 29,5	
175	126	AP IX 154	Ia 29,6	
171	123	AP IX 576	Ia 37,8	
172	124	AP IX 577	Ia 45,4	
157	110	AP IX 394	Ia 64,2	
158	111	AP X 58	Ia 13,6 = 64,4	
150	106	AP IX 236	Ia 68,3	
151	107	AP IX 387	Ia 68,4	
160	113	AP IX 49	Ia 78,1	S142
24	21	AP X 79	Ia 88,3	S56
27	24	AP XI 369	Ila 7,2	S121
268	246	AP VII 229	IIIa 5,10	Plutarchos
267	245	AP XVI 120,3–4	IVa 9,35 = IV 10,35	Plutarchos

Az I 157 és 158 T. epigrammák szomszédos volta a budai korpuszban arra enged következtetni, hogy Janus kezében az Anthologia egyesített redakciója volt, amely az utóbbi évtizedek kutatásai szerint lényegesen könnyebben hozzáférhető volt, és a 161–165 T. csoport is ebbe az irányba mutat. Guarino iskolájában tehát 1448–1454 között használatos kellett legyen az egyesített redakció egy kódexe, amely legalábbis az első két könyvet tartalmazta. Ritoók Zsigmond cikkének megjelenése óta a válogatás-kéziratokról is lényegesen több adat áll rendelkezésre a párizsi szövegtörténeti intézetben folyó munka jóvoltából, azonban ma sem ismert olyan válogatás-kézirat,

mely tartalmazná a Janus által lefordított verseket. Ezért egyelőre a legegyszerűbb föltételezés az, hogy Guarinónak az egyesített redakció teljes másolata volt meg.

Nem szeretném azonban elhallgatni, hogy van két olyan tény is, amely – legalábbis egyelőre – a Palatina hatásával könnyebben lenne magyarázható.

Az AP X 29 így szól:

Οὐχ ὁ Ἔρως ἀδικεῖ μερόπων γένος, ἀλλ' ἀκολάστοις
ψυχαῖς ἀνθρώπων ἔσθ' ὁ Ἔρως πρόφασις.

Janusnál két verziót is találunk:

I 163 Tel.116 M.

Nullus, amor, deus est, hominum sed prava voluptas
praetendit vitio numinis arma suo.
valamint

I 173 Tel.125 M.

Passio, non deus est amor; ast humana libido
praetendit vitiis nomen inane suis.

Janus fordításai amúgy meglehetősen szorosan követik az eredetit, de már Ritoók Zsigmond is észrevételezte⁶ ama problémát, hogy Janus kifordítja a görög vers értelmét: az eredeti Eróst mentesíti a felelőség alól, költőnk azonban nem-isteni voltát vezeti le. Török László⁷ ezt Seneca Phaedrajának (195-6) hatásával igyekezett magyarázni:

Deum esse amorem turpis et uitio fauens
finxit libido.

A megoldást a Planudea sokkal közelebb adja: éppen két Janus által lefordított vers között olvasható ebben az a nyolc soros epigramma, mely az Erós isteni létét kétségbe vonó retorikus kérdéssel kezdődik: τρίς θεὸν εἶπεν Ἔρωτα; θεοῦ κακὸν οὐδὲν ὀρωμεν / ἔργον, ὁ δ' ἀνθρώπων αἵματι μειδιάει.⁸

Ez megerősít bennünket abban, hogy Janus a Planudeát forgatta, az I 173 Tel. epigrammája azonban újabb kérdést vet föl:

Az 1784-es kiadás szerkesztője nem alaptalanul jegyezte meg, hogy „Non videtur esse Iani, ob notionem vocabuli, *Passio*, vix hoc sensu Latinam.” A passio szó meghökkentő párhuzamát a legutóbb idézett epigramma alternatív címében találjuk

6 Ritoók i.m. p. 417.

7 *Janus-arcok*, Budapest, 2010, pp. 66–67.

8 AP IX 157 = Anthologia Planudea Ia 26, 3.

meg: εἰς τὸν Ἑρωτα, ὅτι οὐ θεός, ἀλλὰ πάθος μανίας ἔμπλεον. Ezt a címet a kritikai kiadások szerint csak a codex Palatinusban olvashatjuk, mégpedig egy a főszöveget másoló kéztől eltérő kéz bejegyzéseként. Az 1494-es ösnyomtatvány valóban nem hozza, a Planudea kéziratait pedig nem volt módom tanulmányozni; ezért egyelőre rejtély, hol láthatta esetleg Janus.

Az utrechti kiadás szerkesztője Epg. I 100 és 102 esetében is görög eredetit jelez, azonban a helyet nem adja meg, mindkettő felirata csak ennyi: *De Pompejo Magno. E Graeco*. Ritoók Zsigmond⁹ az előbbi esetében talált rokonítható görög epigrammát – pontosabban egy egysoros, melyet Appianos és Cassius Dio is idéz, a második esetében azonban tanácstalanok vagyunk, Kovásznai mire gondolhatott.

I 100 Tel.72 M.

Magnus, magnorum modo maximus ille Quiritum,
nuper habens aras nunc caret et tumulo.

I 102 Tel.73 M.

Quod nuper Magni, quod erat simul urbis et orbis,
obtulit ut socero perfida dextra caput,
ingemuit Caesar, sed nec fortuna videndo
laeta fuit, quamvis Caesariana foret.

A görög irodalomban több leírása is van e jelenetnek, midőn Caesar „kézhez veszi” Pompeius levágott fejét, azonban pontos minta nincsen, és különösen nincsen metrikus minta. Legközelebb Valerius Maximus elbeszélése (V 1, 10) áll, ahol mind a két motívumot megtaláljuk egymás mellett: eius caput ... terrarum orbe nusquam sepulturae locum habuit, írja, és Caesar krokodilkönnyei is említést nyernek: ut enim id Caesar aspexit, oblitus hostis soceri vultum induit ac Pompeio cum proprias tum et filiae suae lacrimas reddidit.

Battista Guarino neveléstudományi értekezéséből¹⁰ tudjuk azt is, hogy Valerius Maximus fontos szerepet töltött be a curriculumban:¹¹ Valerius et Iustinus eis offerentur, quibus et externam et Romanam historiam uno ferme aspectu contemplabuntur. A Valerio ea quoque praestabitur utilitas, ut ad omnes virtutum partes, ad egregia tum dicta tum facta exemplis orationem exornent. (Valerius és Iustinus adjuk a kezükbe, akiknek

9 I. m. p. 410 és pp. 412–3.

10 De ordine docendi et studendi c. 22. Garin szövegét követve kiadta C. W. Kallendorf: *Humanist educational treatises*, Cambridge/Ma. etc., 2002 (I Tatti Renaissance Library 5).

11 Huszti i. m. p. 19.

a révén a római és a nem-római történelmet szinte egyetlen pillantással tekinthetik át; Valeriusnak az a haszna is megvan, hogy mindenféle erénnyel, kiváló szavakkal és tettekkel kapcsolatos példázatokkal díszíthetik fogalmazásaikat.)

Visszatérve kiindulópontunkhoz, a Planudea használatát Guarino iskolájában még egy érv támasztja alá: a legkorábbi számottevő görög epigrammafordító címéért ugyanis Janussal annak éppen egy iskolatársa, Antonio Costanzi (1436–1490) versenghet, akit jól ismerünk azon Mátyáshoz intézett elégiája kapcsán, melyre éppen Janus tollából született válasz.¹² Costanzi szintén mintegy kéttucatnyi fordítását egy kéziratból, és a fia, Giacomo által 1502-ben kiadott, Itálián kívül alig-alig föllelhető nyomtatványból ismerjük.¹³

Ezek részletes bemutatását mellőzöm, összefoglalólag megállapítható, hogy Costanzi szintén csak a Planudea első négy könyvéből fordít, és az eredetik nagy többsége (19) szintén az I. könyvből való. Egyetlen epigramma esetében fordítják le azt mindketten, többször előfordul, hogy szomszédos vagy közeli szomszéd epigrammákat fordítanak. Mindez megerősít bennünket abban, hogy Guarinónál a Planudea egyesített redakciója volt az a görög forrás, melyet alapján a diákok fordítási gyakorlataikat végezték.

Nemcsak a bécsi Janus-kézirat és Zsámboky János kiadása tanúsítja, hogy a kor humanistái tudatában voltak annak, hogy Janus görög epigrammákat fordított. Az Anthologia Graecából készült latin fordítások egyik legkorábbi gyűjteményét¹⁴ 1529-ben, Bázélban¹⁵ adta ki Janus Cornarius¹⁶, aki polgári foglalkozása szerint orvos volt.¹⁷

Cornarius az előszóban így emlékezik meg Janusról:

Nuper apud Pannonas Baro generosus Ianus Quinqueecclesiensis Episcopus in hac re tantum praestitit ut cum omni vetustate comparari possit.

A kötetben Janus neve alatt csak egyetlen fordítás szerepel, az Agna lupum kezdetű vers. A bécsi kódexben egy késői (legalább harmadik, B³) kéz bejegyzi: Versum de Graeco. Van a kötetben azonban egy másik fordítás is, mely szószerint megegyezik Januséval, az Inveni portum kezdetű (AP IX 49, Janus Epigr. I 160 T.). Ezt azonban

12 Mayer Gy.: Janus Pannonius elégiáinak szövegahagyományához, in: Horváth László, Laczkó Krisztina, Mayer Gyula és Takács László (szerk.): *GENESIA. Tanulmányok Bollók János emlékére*, Budapest, 2004, pp. 142–144.

13 James Hutton: *The Greek Anthology in Italy to the year 1800*, Ithaca/N. Y., 1935, pp. 111–112.

14 Hutton i. m. pp. 283–286; Hermann Beckby: *Anthologia Graeca*, 2. Aufl, I, 1965, p. 89.

15 VD16 C 5144. Az OSZK-nak nincs példánya, a Bayerische Staatsbibliothek mindkét példány digitálisan hozzáférhető.

16 Eredeti német nevén Hagenbutt, azaz „Somfai”, pontosabban „Csipkebogyó János”.

17 Arképe szerepel Zsámboky János gyűjteményében, *Icones veterum aliquot ac recentium Medicorum Philosophorumque*. Antverpiae 1574.

egy bizonyos G. Lilius¹⁸, 1522-ben elhunyt brit humanista neve alatt hozza. Lilius fordításainak kéziratairól sajnos nincsen tudomásunk, és elméletileg éppenséggel elképzelhető, hogy ezt a rövid és közkedvelt¹⁹ verset véletlenül ketten azonos módon fordították.

Néhány tény azonban elgondolkodtató:

- 1) a két epigramma a bécsi Janus-korpuszban egymás mellett olvasható;
- 2) Beatus Rhenanus, az 1518-as bázeli Janus-kiadás szerkesztője 1520 körül saját kezével lemásolta a bécsi korpuszt, tehát Bázélban ismert kellett legyen annak tartalma;
- 3) a két epigramma nemcsak a bécsi korpuszban, hanem a sevillai kódexben (S) is megtalálható, éspedig szintén egymás mellett;
- 4) a sevillai kódexben összesen csupán négy epigramma-fordítás szerepel a mintegy két tucatból;
- 5) ennek az úgynevezett második sevillai kódexnek a XVI. századi sorsát ugyan nem ismerjük, de a párját, T-t, Fernando Colon 1531-ben vette Bázélban;
- 6) Peter Schottnak alighanem volt már egy Janus-kézirata 1518 előtt is.
- 7) a két epigramma eddig ismert legkorábbi nyomtatott kiadása Zsámboky 1559-es (Agn) illetve 1569-es (Inveni) kötete. Cornarius tehát kéziratos forrást kellett használnjon a Janus-fordítás közlésekor, és nem ismerünk olyan kéziratot, melyben I 161 (Agn) előtt ne állna közvetlenül I 160 (Inveni).

Másrészről Morus epigrammáinak 1520. évi, szintén Bázélban és Beatus Rhenanus gondozásában megjelent kiadásában,²⁰ a Progymnasmata Thomae Mori et Guilielmi Lili sodalium című részben szintén megtalálható Morus és Lilius fordítása (p. 9).

Cornarius minden bizonnyal Beatus Rhenanus közlésére támaszkodva tulajdonítja Liliusnak az Inveni portum kezdetű fordítást. Hogy azonban Rhenanus, aki 1518-ban Lilius és Janus verseit egyaránt olvasta és kiadta, tévedésből tulajdonította a fordítást Liliusnak, vagy pedig valóban csak a véletlennek köszönhető, hogy a két szerző azonos fordítást hozott létre, jelen pillanatban igen nehéz eldönteni.

Mindenesetre Cornarius kiadását a Janus-szakirodalom nem tartotta számon, és a kritikai kiadás készítésekor még magam sem figyeltem föl rá; a Görög Anthologia szövegtörténetének tanulmányozása így szerencsés módon Janus epigrammáinak szöveghagyományára is némi fényt vetített.

18 William Lily, 1468? –1522, Morus Tamással barátságban állott.

19 Hutton i. m. p. 522. tizenkilenc fordítását sorolja föl.

20 VD16 M 6296, digitalizált példány a BStB-ban. Az 1518-as első kiadás, VD 16 M 6299 ill. 6300 müncheni példánya a szövetséges légitámadások következtében megsemmisült.

Bibliográfia

Beckby, Hermann: *Anthologia Graeca*, 2. Aufl. Bd. I-IV, München, 1965.

Husztai József: *Janus Pannonius*, Pécs, 1931.

Hutton, James: *The Greek Anthology in Italy to the year 1800*, Ithaca, N.Y., 1935.

Kallendorf, C. W.: *Humanist educational treatises*, (I Tatti Renaissance Library, 5), Cambridge/Ma. etc., 2002.

Mayer Gyula: Janus Pannonius elégiáinak szöveghagyományához, in: *ΓΕΝΕΣΙΑ. Tanulmányok Bollók János emlékére*, eds. Horváth László, Laczkó Krisztina, Mayer Gyula és Takács László, Budapest, 2004.

Ritoók Zsigmond: Janus Pannonius görög versfordításai, in: *Janus Pannonius. Tanulmányok*, eds. Kardos Tibor, V. Kovács Sándor, Budapest, 1975.

Török László: *Janus-arcok*, Budapest, 2010.

PERITIA LINGUARUM

A VIENNE-I ZSINAT
ÉS A NYELVEK OKTATÁSA

STUDIA PHILOLOGICA
II

*E munka megjelenését az
OTKA 81581 kutatási programja
és
a Magyar Tudományos Akadémia
támogatta*

PERITIA LINGUARUM

A VIENNE-I ZSINAT
ÉS A NYELVEK OKTATÁSA

SZERKESZTETTE
MARÓTH MIKLÓS

AVICENNA KÖZEL-KELET KUTATÁSOK INTÉZETE

PILISCSABA

2013

Kiadja az
AVICENNA KÖZEL-KELET KUTATÁSOK INTÉZETE

2087 PILISCSABA, PF. 61
e-mail: avicenna.intezet@gmail.com

E kiadvány
az OTKA 81581 kutatási programja
és
a Magyar Tudományos Akadémia
támogatásával készült

© Avicenna Kutatási Non-profit Kft.

Maróth Miklós igazgató
és a szerzők

ISBN 978-963-87618-9-7

ISSN 2063-3157

Sorozatterv: Flohr János

Nyomdai munkák:
eFo Kiadó és Nyomda Kft., Százhalombatta
Igazgató: Fonyódi Ottó

Tartalomjegyzék

Bevezetés	
Hétszáz évesek a vienne-i zsinat határozatai	7
MARÓTH MIKLÓS:	
A görög retorika szerepe az arab prózairodalom fejlődésében	9
LÁNCZKY ISTVÁN:	
A principium individuationis Avicenna tanításában.	
Az öntudat szerepe a lélek individuációjában	19
ORMOS ISTVÁN:	
A Szultán Hasan-mecset kútjai Kairóban.	
Esettanulmány Herz Miksa pasa műemlékvédői gyakorlatából	33
MAJOR BALÁZS:	
Hová lett Valenia városa? Forráskutatás és régészet	69
RITOÓK ZSIGMOND:	
Homéros-értés nálunk és más nemzeteknél	85
ADORJÁNI ZSOLT:	
A szegénység fogalma a korai és a klasszikus görög gondolkodásban.	
Gondolatok a vienne-i zsinat évfordulója kapcsán	113
MÉSZÁROS TAMÁS:	
A görög nyelv helyzete nyugaton 1311 előtt	121
TAKÁCS LÁSZLÓ:	
Bartholomaeus Fontius és a görög irodalom	135
PATAKI ELVIRA:	
Hylas, Héraklés, Lykurgos.	
Vienne császárkori mozaikjainak ikonográfiája és a hellénisztikus irodalom	147
MAYER GYULA:	
Ianus Pannonius és az Anthologia Graeca szöveghagyománya	177
KÓTA PÉTER:	
A vienne-i zsinat helye az emberi lélek és az animáció meghatározásának történetében ..	187
SZOVÁK KORNÉL:	
Magyar opinió a ferences szegénységi vitában	197
ZSOLDOS ATTILA:	
A magyar király és főpapjai a vienne-i zsinat évtizedében	213

